

Mokyklų bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo poreikiai

Lietuvos bibliotekų 2017 m. statistikos duomenimis¹, Šiaulių apskrityje veikė 106 bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekų filialai, Telšių apskrityje – 67. Iš viso abiejose apskrityse bendrojo lavinimo mokyklose dirbo 216 profesionalių bibliotekininkų. Imties dydis apskaičiuotas pasirinkus 95 proc. tikimybę, 0,5 proc. paklaidos tikimybę ir 2017 m. Regiono bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekininkų skaičių 216 naudojant imties dydžio skaičiuoklę². Imtis – 138 respondentai. Tyrimo metu buvo surinkta 60 atsakymų, tai sudaro 27,8 proc. visų regiono mokyklų bibliotekininkų. Nors reikalingos imties nepasiekta, nes anketas bibliotekininkai pildė vangiai, tačiau pagrindinės tendencijos yra pakankamai aiškios, iš surinktų duomenų išryškėja vyraujančios mokymų temos ir savo žinių įsivertinimo skirtumai.

Prieš atliekant apklausą buvo surengtas pilotinis klausimyno bandymas, kurio metu ŠAVB darbuotojai įvertino anketos tinkamumą, suprantamumą ir pateikė pasiūlymus dėl jos koregavimo.

Anketa buvo platinta per Regiono savivaldybių švietimo skyrius, kuriuose dirbantys metodininkai persiuntė nuorodą į elektroninę anketą savo rajonų mokyklų bibliotekininkams. Anketa platinta nuo 2018 m. kovo 14 d. iki balandžio 15 d. Anketa susideda iš kelių dalių: pirmoji skirta bibliotekininkų savęs ir savo žinių įsivertinimui, antroji – bendras galimų mokymų temų reikalingumo įvertinimas, trečioji – įvairūs kiti duomenys apie biblioteką, mokyklos tipą ir kt., kurie naudingi analizuojant rezultatus įvairiais pjūviais.

Tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo rezultatai analizuojami pradėdant nuo bendro pageidaujimų mokymų temų aptarimo: kurios temos labiausiai reikalingos/nereikalingos, vėliau šių temų kontekste nagrinėjami 1 klausimo atsakymai (teiginiai, kurie parodo respondentų savo žinių ir gebėjimų įsivertinimą). Įvairūs kiti duomenys apie respondentus analizuojami susiejant juos su mokymų temomis ir teiginiais.

➤ *Mokymų temos*

Į klausimą, kaip labai Jums reikėtų patobulinti savo profesines žinias pateiktomis temomis, respondentai turėjo pasirinkti vieną iš 5 atsakymų (nuo visiškai nereikalinga iki labai reikalinga). Lentelėse temų reikalingumas apskaičiuotas procentais. 1 lentelėje temos išrikiuotos pagal pasirinkimą „labai reikalinga“. Pirmose trijose vietose – projektinė veikla, šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos ir renginių organizavimas.

¹ <https://www.lnb.lt/media/public/bibliotekininkui/statistika/statistika2017.pdf>

² <http://www.apklausa.lt/imties-dydis>

1 lentelė	Visiškai nereikalinga ir neaktuali	Nereikalinga	Nėra būtina, tačiau norėčiau sužinoti	Reikalinga	Labai reikalinga
1. Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas	1,7	8,3	11,7	55,0	23,3
2. Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos	1,7	8,3	21,7	46,7	21,7
3. Renginių organizavimas bibliotekoje	3,3	10,0	26,7	40,0	20,0
4. Dokumentų bibliotekinis tvarkymas	3,3	11,7	33,3	36,7	15,0
5. Dokumentų komplektavimas ir apskaita	3,4	15,5	29,3	37,9	13,8
6. Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai	1,7	6,7	33,3	48,3	10,0
7. Debesų technologijos	6,7	16,7	36,7	30,0	10,0
8. Konfliktinių situacijų valdymas, bendravimo psichologija	3,3	18,3	36,7	31,7	10,0
9. Bendradarbiavimo galimybės su kitomis institucijomis	1,7	13,3	28,3	46,7	10,0
10. Elektroniniai informacijos ištekliai	1,7	11,9	44,1	33,9	8,5
11. Informacinis raštingumas	6,8	22,0	32,2	30,5	8,5
12. Kompiuterinis raštingumas	8,3	31,7	25,0	26,7	8,3
13. Dokumentų fondo apsauga	3,4	6,8	37,3	45,8	6,8
14. Patrauklus fondo išdėstymas	5,0	10,0	23,3	55,0	6,7
15. Vartotojų ir paslaugų apskaita	5,0	21,7	23,3	43,3	6,7
16. Dokumentų fondo samprata	3,3	11,7	40,0	41,7	3,3
17. Autorių ir gretutinės teisės, intelektinė nuosavybė	5,0	15,0	48,3	30,0	1,7

2 lentelė rodo temų išsidėstymą pagal susumuotą pasirinkimų „labai reikalinga“ ir „reikalinga“ skaičių (procentais). Čia pirmosios dvi vietos sutampa su 1 lentelės pirmaujančiomis temomis (projektai ir šiuolaikinės mokyklų bibliotekos tendencijos), tačiau įsiterpia tema apie patrauklų fondo išdėstymą, kuri 1 lentelėje buvo tik 14 vietoje. Taip pat

reikia pastebėti, kad informacinis ir kompiuterinis raštingumas atsidūrė beveik temų sąrašo apačioje. Šios temos pasirodė reikalingos ar labai reikalingos tik 35-39 proc. respondentų.

2 lentelė	Reikalinga	Labai reikalinga	Iš viso reikalinga + labai reikalinga
1. Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas	55.0	23.3	78.3
2. Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos	46.7	21.7	68.4
3. Patrauklus fondo išdėstymas	55.0	6.7	61.7
4. Renginių organizavimas bibliotekoje	40.0	20.0	60.0
5. Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai	48.3	10.0	58.3
6. Bendradarbiavimo galimybės su kitomis institucijomis	46.7	10.0	56.7
7. Dokumentų fondo apsauga	45.8	6.8	52.6
8. Dokumentų bibliotekinis tvarkymas	36.7	15.0	51.7
9. Dokumentų komplektavimas ir apskaita	37.9	13.8	51.7
10. Vartotojų ir paslaugų apskaita	43.3	6.7	50.0
11. Dokumentų fondo samprata	41.7	3.3	45.0
12. Elektroniniai informacijos ištekliai	33.9	8.5	42.4
13. Konfliktinių situacijų valdymas, bendravimo psichologija	31.7	10.0	41.7
14. Debesų technologijos	30.0	10.0	40.0
15. Informacinis raštingumas	30.5	8.5	39.0
16. Kompiuterinis raštingumas	26.7	8.3	35.0
17. Autorių ir gretutinės teisės, intelektinė nuosavybė	30.0	1.7	31.7

3 lentelė rodo respondentų vertinimus „visiškai nereikalinga ir neaktuali“ ir „nereikalinga“. Pagal ją, net 40 proc. respondentų nurodė, kad kompiuterinio raštingumo tema nėra jiems reikalinga. Informacinio raštingumo temą taip pat nereikalinga laiko beveik 30 proc. respondentų.

3 lentelė	Visiškai nereikalinga ir neaktuali	Nereikalinga	Iš viso nereikalinga + visiškai nereikalinga
1. Kompiuterinis raštingumas	8.3	31.7	40.0
2. Informacinis raštingumas	6.8	22.0	28.8
3. Vartotojų ir paslaugų apskaita	5.0	21.7	26.7
4. Debesų technologijos	6.7	16.7	23.4

5. Konfliktinių situacijų valdymas, bendravimo psichologija	3.3	18.3	21.6
6. Autorių ir gretutinės teisės, intelektinė nuosavybė	5.0	15.0	20.0
7. Dokumentų komplektavimas ir apskaita	3.4	15.5	18.9
8. Dokumentų bibliotekinis tvarkymas	3.3	11.7	15.0
9. Bendradarbiavimo galimybės su kitomis institucijomis	1.7	13.3	15.0
10. Patrauklus fondo išdėstymas	5.0	10.0	15.0
11. Dokumentų fondo samprata	3.3	11.7	15.0
12. Elektroniniai informacijos ištekliai	1.7	11.9	13.6
13. Renginių organizavimas bibliotekoje	3.3	10.0	13.3
14. Dokumentų fondo apsauga	3.4	6.8	10.2
15. Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas	1.7	8.3	10.0
16. Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos	1.7	8.3	10.0
17. Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai	1.7	6.7	8.4

Vis dėlto palyginus 2 ir 3 lentelių duomenis matyti, kad dauguma mokymų temų respondentams yra labiau reikalingos nei nereikalingos, tik kompiuterinio raštingumo temos vertinimas kaip nereikalingos (40 proc.) viršija jos vertinimą kaip reikalingos (35 proc.). Tai rodo, kad respondentai iš esmės yra suinteresuoti gilinti savo profesines žinias ir jiems yra įdomios įvairios temos.

Pačių respondentų įrašytos mokymų temos (21 atsakymas į atvirą klausimą) apėmė nemažai jau anketoje pateiktų temų (projektų rašymas, renginių organizavimas, bendravimo psichologija), tačiau buvo išsakyti lūkesčiai dėl mokymų apie **rinkodarą, viešinimo strategijas, kaip pritraukti skaitytojus į biblioteką, kaip juos sudominti, aktyvinti skaitomumą**. Taip pat rašyta, kad *domina įvairūs mokymai, nes jų mokyklų bibliotekininkams trūksta; Dokumentų tvarkymas, nes kiek teko susidurti tai bibliotekininkai dirba kaip jiems patogiau. Norėčiau sužinoti, kokia yra DOKUMENTŲ TVARKA.*

➤ *Savo žinių ir gebėjimų įsivertinimo teiginiai*

Šioje dalyje nagrinėjami respondentų atsakymai į 1 klausimą (savo žinių ir gebėjimų įsivertinimas, sutinkant ar prieštaraujant pateiktiems teiginiams). Iš viso pateikti 23 teiginiai, kuriuos galima sugrupuoti į daugelį 2 klausimo temų. Vis dėlto kai kurioms mokymų temoms nebuvo suformuluoti teiginiai (debesų technologijos, patrauklus fondo išdėstymas, šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos ir kt.), dėl to 4 lentelėje nagrinėjamos tik tos temos, kurias atspindėjo ir teiginiai.

4 lentelė	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Dokumentų komplektavimas ir apskaita					
Gebu tinkamai komplektuoti ir organizuoti dokumentų fondą	0.0	5.0	21.7	41.7	31.7
Gebu vykdyti leidinių užsakymus ir dokumentuoti jų apskaitą	0.0	1.7	5.2	39.7	53.4
Moku atlikti dokumentų apskaitą ir nurašymą	0.0	3.4	10.2	39.0	47.5
Dokumentų bibliotekinis tvarkymas					
Gebu sukurti dokumento bibliografinį aprašą	3.4	6.8	30.5	37.3	22.0
Gebu nustatyti dokumento tipą: pirminis, antrinis, elektroninis, tradicinis ir kt.	0.0	3.4	35.6	40.7	20.3
Gebu sisteminti dokumentus: nustatyti indeksus, šifrus	1.7	13.8	32.8	43.1	8.6
Elektroniniai informacijos ištekliai					
Gebu naudotis elektroniniais informacijos ištekliais	0.0	3.4	10.3	58.6	27.6
Gebu naudotis duomenų bazėmis	1.7	5.1	27.1	49.2	16.9
Dokumentų fondo apsauga					
Gebu vykdyti dokumentų fondo patikrinimus, inventorizaciją	0.0	10.2	10.2	42.4	37.3
Žinau, kaip elgtis dokumento praradimo (vagystės, sugadinimo, nusidėvėjimo) atveju	0.0	0.0	11.9	50.8	37.3
Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai					
Esu susipažinęs su bibliotekos procesus reglamentuojančiais standartais ir teisės aktais	0.0	1.7	28.8	45.8	23.7
Išmanau bibliotekos veiklos nuostatus	0.0	0.0	23.7	50.8	25.4
Vartotojų ir paslaugų apskaita					
Gebu kaupti ir apibendrinti bibliotekos statistinius duomenis	0.0	3.4	29.3	37.9	29.3
Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas					
Gebu planuoti, rengti ir vykdyti projektus	1.7	27.6	39.7	24.1	6.9
Renginių organizavimas bibliotekoje					
Turiu pakankamai žinių, kaip organizuoti edukacinius užsiėmimus mokyklos mokiniams	1.7	12.1	36.2	36.2	13.8
Išmanau renginių organizavimo procesą ir ypatumus	0.0	8.5	40.7	40.7	10.2
Gebu organizuoti parodas mokykloje	1.7	1.7	16.9	44.1	35.6

Kompiuterinis raštingumas					
Turiu pakankamai įgūdžių, kaip naudotis kompiuteriu ir jo programomis	0.0	0.0	11.9	59.3	28.8
Informacinis raštingumas					
Žinau, kaip padėti lankytojui surasti informaciją internete ir kokius išteklius rekomenduoti mokiniams ir mokytojams	0.0	1.7	13.6	54.2	30.5
Gebu patarti mokiniams ir mokytojams dėl informacijos atrankos	0.0	3.4	16.9	49.2	30.5
Autorių ir gretutinės teisės, intelektinė nuosavybė					
Gebu konsultuoti lankytojus dėl teisingo informacijos naudojimo (citavimo, plagiato ir pan.)	3.4	5.1	32.2	42.4	16.9
Konfliktinių situacijų valdymas, bendravimo psichologija					
Gebu ramiai išspręsti konfliktines situacijas, bendrauti su sunkaus elgesio mokiniais/mokytojais	0.0	5.1	16.9	47.5	30.5
Bendradarbiavimo galimybės su kitomis institucijomis					
Žinau, kur ieškoti metodinės pagalbos ir konsultacijų profesiniais klausimais	1.7	10.2	32.2	33.9	22.0

Analizuojant teiginių įsivertinimo duomenis matyti, kad daugiausiai teigiamo pritarimo (vertinimų „sutinku“ ir „visiškai sutinku“) sulaukė teiginiai, susiję su dokumentų komplektavimu ir apskaita (Gebu vykdyti leidinių užsakymus ir dokumentuoti jų apskaitą – 93,1 proc.; Moku atlikti dokumentų apskaitą ir nurašymą – 86,4 proc.), dokumentų fondo apsauga (Žinau, kaip elgtis dokumento praradimo (vagystės, sugadinimo, nusidėvėjimo) atveju – 88,1 proc.), elektroniniais informacijos ištekliais (Gebu naudotis elektroniniais informacijos ištekliais – 86,2 proc.). Taip pat aukštas savęs įsivertinimas susijęs su kompiuteriniu ir informaciniu raštingumu (Turiu pakankamai įgūdžių, kaip naudotis kompiuteriu ir jo programomis – 88,1 proc.; Žinau, kaip padėti lankytojui surasti informaciją internete ir kokius išteklius rekomenduoti mokiniams ir mokytojams – 84,7 proc.).

Logiška būtų manyti, kad tos temos, su kurių teiginiais respondentai pažymėjo sutinkantys, yra ne tokios reikalingos mokymuose kaip tos temos, kurių teiginius respondentai įvertino labiau „nesutinku“ ar „visiškai nesutinku“ (t.y., jiems trūksta teorinių ar praktinių žinių). Nors respondentai savo dokumentų komplektavimo žinias įsivertino aukštai, tačiau šią temą kaip reikalingą ir labai reikalingą pažymėjo 51,7 proc. Dokumentų fondo apsaugos temą norėtų mokymuose gilinti 52,6 proc. respondentų. Galima teigti, kad išryškėjo neatitikimas tarp temos reikalingumo ir respondentų žinių. Kompiuterinio ir informacinio raštingumo temos respondentų įvertintos kaip vienos iš mažiausiai reikalingų, ir tai matyti iš aukšto savo žinių įsivertinimo.

Jei palygintume duomenis apie tai, kokias savo žinias respondentai įvertino kaip labiausiai nepakankamas (vertinimai „visiškai nesutinku“ ir „nesutinku“), tai matyti gana

logiška sąsaja su mokymų temų reikalingumu. Teiginiui „Gebu planuoti, rengti ir vykdyti projektus“ nepritaria 29,3 proc. respondentų (31 proc. pritaria), o tema apie projektų inicijavimą ir įgyvendinimą įvardinta kaip pati reikalingiausia (78,3 proc.). Teiginiui „Turiu pakankamai žinių, kaip organizuoti edukacinius užsiėmimus mokyklos mokiniams“ nepritaria 13,8 proc. respondentų (50 proc. pritaria), o tema apie renginių organizavimą yra 4 vietoje pagal reikalingumą (60 proc.). Kita vertus, teiginiui „Gebu sisteminti dokumentus: nustatyti indeksus, šifrus“ nepritaria 15,5 proc. respondentų, nors apskritai tema apie dokumentų bibliotekinį tvarkymą yra tik 8 vietoje pagal reikalingumą (51,7 proc.).

Svarbus ir respondentų neapsisprendimas dėl teiginių įvertinimo (vertinimas „nei sutinku, nei nesutinku“). Jis parodo, kad respondentui sunku įvertinti savo turimas žinias, galbūt abejojama, ar tikrai tų žinių pakanka. Iš duomenų matyti, kad daugiausiai abejojama dėl teiginių, susijusių su projektų ir renginių organizavimu. Vertinimo „nei sutinku, nei nesutinku“ procentas aukštesnis ar apylygis su „sutinku“ ir svyruoja apie 40 procentų šiuose teiginiuose:

- Išmanau renginių organizavimo procesą ir ypatumus;
- Turiu pakankamai žinių, kaip organizuoti edukacinius užsiėmimus mokyklos mokiniams;
- Gebu planuoti, rengti ir vykdyti projektus;
- Žinau, kur ieškoti metodinės pagalbos ir konsultacijų profesiniais klausimais.

Kita vertus, mažiausiai abejonų savo žiniomis (svyruoja apie 10 proc.) turima dokumentų komplektavimo ir apskaitos, elektroninių informacijos išteklių naudojimo, dokumentų fondo apsaugos ir kompiuterinio raštingumo temose.

Logiška būtų manyti, kad aiškiai reglamentuotos ir nustatytos darbo procesų taisyklės turėtų sumažinti abejojimą savo turimomis žiniomis, nes dirbant vadovaujamas jau sukurtais aprašais, standartais ir teisine baze. Tačiau apklausos duomenys rodo, kad net ir kasdienė bibliotekinė veikla (fondo organizavimas, vartotojų ir paslaugų apskaita) nėra ta darbo sritis, kurią respondentams pavyksta vykdyti visiškai pasitikint savo žiniomis. Pavyzdžiui, nors temos apie dokumentų komplektavimą ir apskaitą teiginio „nei sutinku, nei nesutinku“ vertinimo vidurkis yra apie 12 proc., dokumentų fondo apsaugos – 11 proc., tačiau panašios bibliotekinės temos apie dokumentų tvarkymą (šifrai, bibliografinis aprašas ir kt.) vidurkis yra beveik 33 proc., o bibliotekos veiklos teisinių pagrindų temos žiniomis abejoja 25 proc. respondentų.

➤ *Įvairių respondentų charakteristikų analizė*

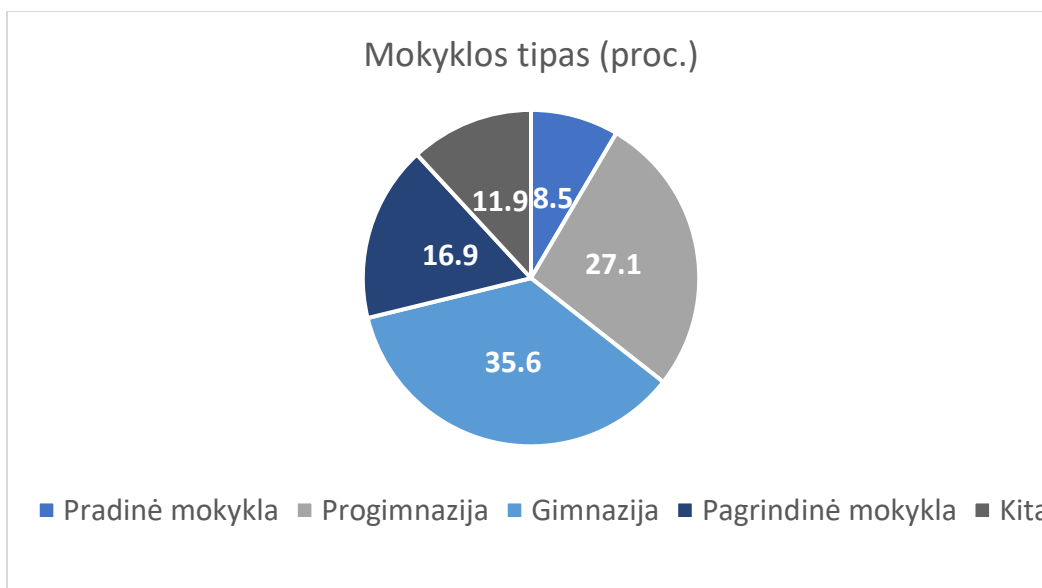
Kaip dažnai bendradarbiaujama su kitais asmenimis ir institucijomis. Į šį klausimą respondentai turėjo atsakyti pasirinkdami vertinimus nuo „visiškai nebendrauju“ iki „labai dažnai“. 5 lentelėje matyti, kaip pasiskirstė atsakymai (apskaičiuoti procentais). Aiškiai išsiskiria respondentų aktyvus bendradarbiavimas su mokyklos mokytojais (68,3 proc.), vertinimo „dažnai“ aukščiausią poziciją užima bendradarbiavimas su mokyklos direktoriumi (57,6 proc.). Labai retai bendraujama su savivaldybe, viešosiomis ir

akademinėmis bibliotekomis. Visiškai nebendraujama (51,7 proc.) su akademinėmis bibliotekomis. Tai yra suprantama, nes akademinės bibliotekos įsikūrusios šalia universitetų ir kolegijų didžiuosiuose miestuose (Šiaulių regione – tik Šiauliuose ir Telšiuose), tad ir tiesioginio bendradarbiavimo/bendravimo galimybių yra mažiau. Mokyklos bibliotekininkai aktyviau bendrauja su vidinės savo mokyklos aplinkos dalyviais (direktoriumi, mokytojais), tačiau pakankamai aktyvus bendravimas ryškėja ir su kitų mokyklų bibliotekininkais (išorinė aplinka). Galima numanyti, kad mokyklų bibliotekininkų bendruomenėje vyksta aktyvūs profesinės informacijos ir žinių mainai, teikiama metodinė pagalba įvairiais klausimais.

5 lentelė	Visiškai nebendrauju	Labai retai	Retai	Dažnai	Labai dažnai
Mokyklos direktorius	0,0	0,0	8,5	57,6	33,9
Mokyklos psichologas / socialinis darbuotojas	15,0	3,3	23,3	35,0	23,3
Mokyklos mokytojai	0,0	0,0	0,0	31,7	68,3
Mokinių tėvai	10,0	21,7	61,7	6,7	0,0
Kitų mokyklų bibliotekininkai	1,7	5,1	49,2	37,3	6,8
Viešosios bibliotekos	5,0	30,0	41,7	18,3	5,0
Akademinės bibliotekos	51,7	26,7	18,3	3,3	0,0
Savivaldybė	33,3	40,0	20,0	5,0	1,7

Bendradarbiavimas su kitų mokyklų bibliotekininkais iš dalies siejasi su vienu iš 1 klausimo teiginių (Žinau, kur ieškoti metodinės pagalbos ir konsultacijų profesiniais klausimais). Palyginus šio teiginio atsakymus ir bendravimo su kitų mokyklų bibliotekininkais aktyvumą (retai arba dažnai ir labai dažnai) pastebėta, kad labai ryškaus skirtumo tarp rečiau ir dažniau bendradarbiaujančių respondentų ir jų savęs vertinimo nėra: visiškai sutinka su minėtu teiginiu 16,1 proc. retai ir labai retai bendradarbiaujančių su kitų mokyklų bibliotekininkais ir 25,9 proc. labai dažnai ir dažnai bendradarbiaujančių. Nei sutinka, nei nesutinka su minėtu teiginiu 35,5 proc. retai ir labai retai bendradarbiaujančių ir 29,6 proc. labai dažnai ir dažnai bendradarbiaujančių. Vis dėlto galima matyti nedidelį skirtumą, kuris leidžia daryti prielaidą, kad kuo dažniau bendradarbiaujama su kolegomis iš kitų mokyklų, tuo didesnis žinojimas, kur kreiptis metodinės pagalbos ar kitais profesiniais klausimais. Kadangi dažniausiai mokyklų bibliotekose dirba po 1-2 bibliotekininkus, profesinė bendruomenė yra svarbus ne tik tarpusavio pagalbos, bet ir socializacijos bei profesinio tapatumo formavimo dalyvis.

Mokyklos tipas. Daugiausiai respondentų pažymėjo gimnaziją (35,6 proc.) ir progimnaziją (27,1 proc.). Reikšmę „kita“ nurodė iš viso 7 respondentai, įvardindami tai kaip suaugusiųjų gimnaziją, profesinio rengimo (mokymo) centrą, jaunimo mokyklą, neformaliojo vaikų švietimo mokyklą ir pan.

1 pav.

Kiek bibliotekininkų dirba mokyklos bibliotekoje. Didžioji dalis respondentų yra vieninteliai savo mokyklos bibliotekos darbuotojai (63,3 proc. nurodė, kad dirba 1 bibliotekininkas). 31,7 proc. – 2 bibliotekininkai. Daugiau nei 2 bibliotekininkus nurodė turinčios tik dvi mokyklos.

Kiek laiko dirbama bibliotekininku. Klausimas buvo atviras, atsakymai suskirstyti į 5 metų trukmės kategorijas. Daugiausia dirbančių 6-10 metų, mažesnės dirbančiųjų daugiau nei 20 metų grupės (po 8,5 proc.). Galima daryti dvi prielaidas: arba mokyklų bibliotekininkai pakankamai jauni (neilgai dar dirba būtent šioje bibliotekoje), arba vyresnio amžiaus ir ilgesnę darbo patirtį turintys bibliotekininkai vangiai atsakinėjo į anketą.

2 pav.

Bibliotekinis išsilavinimas. Didesnė dalis respondentų (58,3 proc.) turi kitą, ne bibliotekinį išsilavinimą, 41,7 proc. nurodė turintys bibliotekininkystės, informacijos mokslų ar panašių studijų išsilavinimą.

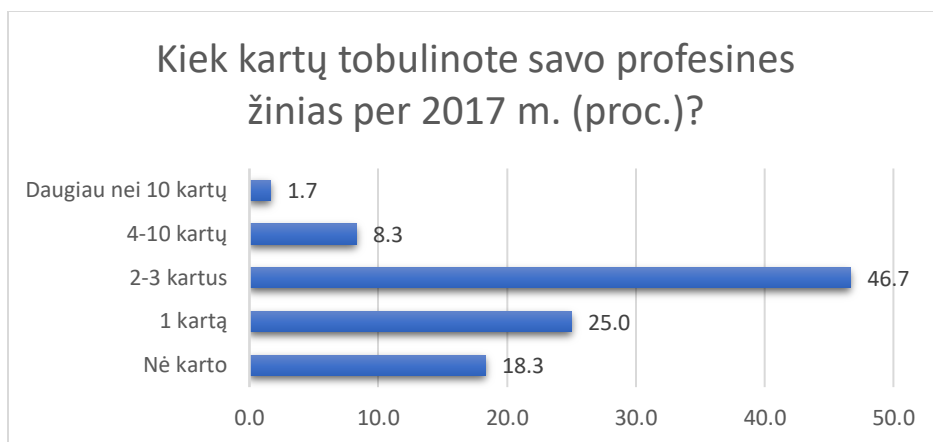
Šiuo aspektu įdomu palyginti, kaip skiriasi bibliotekinį ir ne bibliotekinį išsilavinimą turinčių respondentų mokymų temų, susijusių su bibliotekininkystės pagrindais, vertinimas.

6 lentelė	Bibliotekinis išsilavinimas		Kitos srities išsilavinimas	
	Reikalinga ir labai reikalinga	Visiškai nereikalinga ir nereikalinga	Reikalinga ir labai reikalinga	Visiškai nereikalinga ir nereikalinga
Dokumentų komplektavimas ir apskaita	40	28	60,6	12,1
Dokumentų bibliotekinis tvarkymas	36	32	62,9	2,9
Elektroniniai informacijos ištekčiai	41,7	16,7	42,9	11,4
Dokumentų fondo apsauga	41,7	24	61,8	0
Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai	56	16	60	2,9
Vartotojų ir paslaugų apskaita	44	36	54,3	20
Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas	80	12	77,1	8,6
Renginių organizavimas bibliotekoje	64	8	57,1	17,1
Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos	72	12	65,7	8,6
Patrauklus fondo išdėstymas	56	20	65,7	11,4

Lentelėje skaičiai pateikti procentais. Aiškiai matosi tendencija, kad kitos srities išsilavinimą turintiems respondentams labiau reikia bibliotekininkystės temų mokymų (šviesesnė žalia spalva), išskyrus elektroninius informacijos išteklius, kurių vertinimas panašus tiek tarp bibliotekinį, tiek tarp kitą išsilavinimą turinčių respondentų. Palyginus reikalingiausių temų svarbumą matyti atvirkštinis variantas (išskyrus temą apie patrauklų fondo išdėstymą, kuri susijusi su bibliotekininkystės pagrindais) – bibliotekinį išsilavinimą turintiems respondentams šios temos atrodo reikalingesnės.

MOBIS naudojimas. Atsakymai į šį klausimą parodė, kad MOBIS daugeliui nėra pagrindinė informacinė sistema: kasdien naudoja 25 proc. respondentų, naudoja keletui operacijų (retai) tik 8,3 proc., nesinaudoja visai net 46,7 proc. Atsakymą „kita“ nurodė 20 proc., kuriame pakomentavo, kad naudoja TAMO dienyno sistemą (5 atsakymai) arba Biblio sistemą (2 atsakymai).

Profesinių žinių tobulinimas per 2017 metus. Iš diagramos matyti, kad daugiausiai tobulinusių savo profesines žinias buvo 2-3 kartai per metus (46,7 proc. respondentų). Vis dėlto nė karto nedalyvavusių jokiose kvalifikacijos kėlimo programose ar mokymuose buvo net 18,3 proc. (beveik penktadalis).

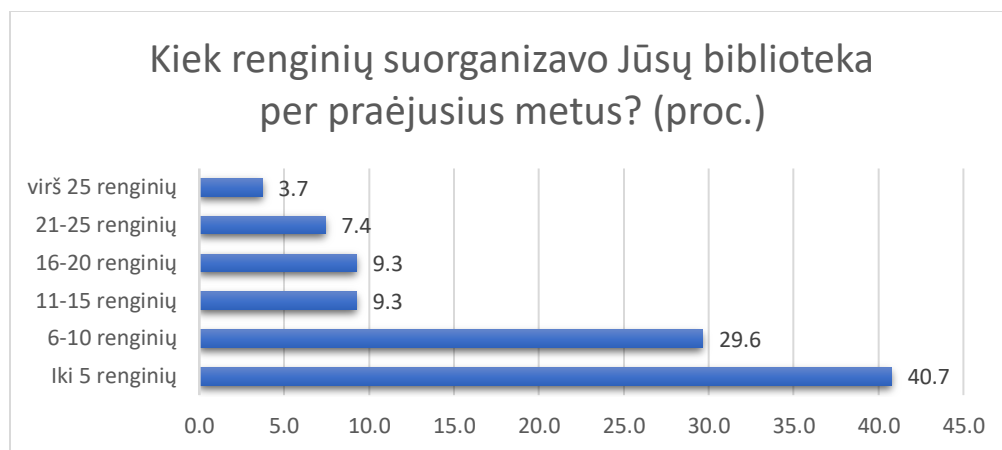

3 pav.

Logiška būtų manyti, kad nė karto netobulinę savo profesinių žinių respondentai neturi galimybių dalyvauti (dirba bibliotekoje vieni, mokyklos vadovybė nesuinteresuota jų kvalifikacijos kėlimu, nėra lėšų išvykti į mokymus ir kt. priežastys). Iš tyrimo duomenų matyti (7 lentelė), kad didesnė dalis nė karto nedalyvavusių jokiuose mokymuose yra vieni dirbantys respondentai (72,7 proc.), tačiau panaši proporcija išlieka ir 1 bei 2-3 kartus tobulinusių profesines žinias respondentų atsakymuose. Vadinasi, bibliotekininkų kiekis mokykloje neturi esminės įtakos profesinių žinių tobulinimui, tai priklauso nuo kitų veiksnių.

7 lentelė	Nė karto	1 kartą	2-3 kartus
Dirba 1 bibliotekininkas	72,7	64,3	64,3
Dirba 2 bibliotekininkai	27,3	35,7	35,7

Renginių organizavimas. Į klausimą, kiek renginių suorganizavo respondentų biblioteka per praėjusius metus, didžioji dauguma įrašė kokį nors skaičių (nei vieno renginio neorganizavo tik 3 respondentai (5,1 proc.)). Suskirsčius į kategorijas renginių skaičių, galima matyti, kad dažniausiai biblioteka pajėgi suorganizuoti tarp 5-10 renginių per metus. Prie renginių dažnai bibliotekos įskaičiuoja ir įvairias parodas.

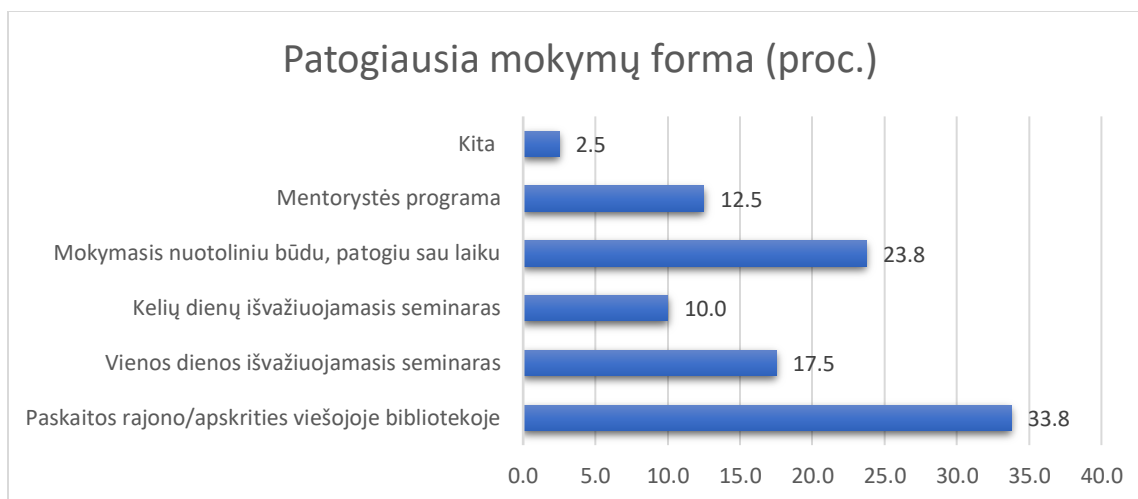

4 pav.

8 lentelėje apskaičiuota, kiek procentų respondentų pažymėjo atitinkamą vertinimą dėl temos apie renginių organizavimą bibliotekoje reikalingumo ir kaip tai koreliuoja su organizuotų renginių skaičiumi jų bibliotekoje. Pakankamai aiški tendencija, kad kuo daugiau renginių organizuojama, tuo mažiau reikalingi mokymai apie renginių organizavimą. Daugiau kaip 35 proc. respondentų, organizuojančių virš 11 renginių per metus, mano, kad mokymai apie renginių organizavimą nėra reikalingi, nors 6-10 renginių vykdyusių respondentų tarpe tik 6,7 proc. mano, kad nereikalingi.

8 lentelė	Reikalinga ir labai reikalinga	Visiškai nereikalinga ir nereikalinga
Iki 5 renginių	69,6	4,3
6-10 renginių	66,7	6,7
Daugiau kaip 11 renginių	41,2	35,3

Patogiausia mokymų forma. Respondentai galėjo pasirinkti visus jiems tinkamus atsakymus į šį klausimą. Patraukliausios respondentams atrodo paskaitos rajono/apskrities bibliotekoje, taip pat mokymasis nuotoliniu būdu. Mažiausiai patogi atrodo kelių dienų išvyka į seminarą, galbūt ne visos mokyklos turi pakankamai lėšų ir intereso remti tokius bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo būdus. Ties atsakymu „kita“ buvo paminėti seminarai ir susipažinimas su mokyklų bibliotekininkų gerąja patirtimi.

5 pav.

Išvados ir rekomendacijos

1. Atliktas tyrimas atskleidė pagrindinius mokyklų bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo poreikius. Nors reikalingos imties nepasiekta dėl ilgos anketos, reikalaujančios gilesnės savirefleksijos ir susikaupimo (vidutinė apklausos pildymo trukmė – beveik 12 minučių), tačiau platesnis klausimų spektras leido įvairiapusiškiau analizuoti gautus duomenis.
2. Tyrimo rezultatai išryškino labiausiai reikalingas mokymų temas respondentams:
 - Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas
 - Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos
 - Patrauklus fondo išdėstymas
 - Renginių organizavimas bibliotekoje
 - Bibliotekų veiklos teisiniai pagrindai

Šis reikalingiausių temų penketukas rodo, kad respondentams aktualios įvairios žinios, susijusios su bibliotekininkyste ir su universalesnėmis disciplinomis, apimančiomis projektinės veiklos, renginių organizavimo sritis.
3. Respondentai iš esmės yra suinteresuoti gilinti savo profesines žinias įvairiomis temomis. Daugiausiai vertinimų kaip nereikalingos mokymų temos sulaukė kompiuterinis ir informacinis raštingumas, vartotojų ir paslaugų apskaita. Vis dėlto dauguma mokymų temų respondentams yra labiau reikalingos nei nereikalingos, tik kompiuterinio raštingumo temos vertinimas kaip nereikalingos viršija jos vertinimą kaip reikalingos. Patys respondentai taip pat siūlė jiems aktualias mokymų temas, susijusias su rinkodara, viešinimo strategijomis ir skaitomumo didinimu.
4. Išanalizavus teiginių apie savo žinias ir gebėjimus duomenis paaiškėjo, kad daugiausiai pritarta teiginiams apie dokumentų komplektavimą ir apskaitą, dokumentų fondo apsaugą, elektroninius informacijos išteklius, kompiuterinį ir

informacinį raštingumą. Logiška sąsaja išryškėjo ir analizuojant teiginius, kuriems respondentai mažiausiai pritarė (projektinės veiklos ir renginių organizavimo sritys yra tos temos, apie kurias respondentams labiausiai trūksta žinių).

5. Apklauso duomenys parodė, kad net ir kasdienė bibliotekinė veikla, apibrėžta įvairiomis taisyklėmis ir procedūrų aprašais (fondo tvarkymas, vartotojų aptarnavimas ir apskaita ir kt.) nėra ta darbo sritis, kurią respondentams pavyksta vykdyti visiškai pasitikint savo žiniomis. Šias temas ir darbo sritis rekomenduojama nuolat gilinti rengiant mokymus ar nuotolinius kursus, taip pat plėtoti profesinių konsultacijų tinkle, kuris galėtų teikti metodinę pagalbą rūpimais klausimais.
6. Respondentų bendradarbiavimo tinklas pakankamai siauras. Aktyviausia komunikacija palaikoma su vidinės aplinkos veikėjais – mokyklos direktoriumi ir mokytojais. Nemažai bendradarbiaujama ir su kitų mokyklų bibliotekininkais – ši profesinė bendruomenė gali padėti metodinėmis konsultacijomis ir yra svarbi socializacijos bei profesinio tapatumo įtvirtinimo dalis. Kadangi rezultatai parodė, jog su mokyklų vadovais respondentai bendradarbiauja dažniau nei su savivaldybėmis ar kitomis išorės institucijomis, kitą kartą organizuojant panašų tyrimą rekomenduojama apklausą platinti per mokyklų vadovus arba profesinius tinklus, taip tikintis surinkti daugiau atsakymų.
7. Didesnė dalis respondentų (58,3 proc.) turi kitą, ne bibliotekinę ar informacijos mokslų išsilavinimą. Šiems respondentams dauguma siūlomų mokymų temų, susijusių su bibliotekininkystės pagrindais, yra labiau reikalingos negu bibliotekinių išsilavinimą turintiems respondentams. Kita vertus, bendresnių žinių ir gebėjimų reikalaujančios veiklos sritys (projektinė veikla ir renginių organizavimas) ir su jomis susijusios mokymų temos atrodo labiau reikalingos bibliotekinių išsilavinimą turintiems respondentams. Rekomenduojama organizuojant mokymus atsižvelgti į šią tendenciją ir mokymus skirstyti pagal dalyvių išsilavinimą ir papildomų žinių poreikius.
8. Respondentai yra pakankamai aktyvūs įvairių kvalifikacinių renginių dalyviai. Beveik pusė jų per 2017 metus tobulino savo profesines žinias 2-3 kartus. Rezultatų analizė parodė, kad bibliotekininkų kiekis mokykloje neturi esminės įtakos kvalifikacijos kėlimui, tai gali priklausyti nuo daugelio kitų veiksnių: bibliotekininkų motyvacijos, mokyklos vadovų požiūrio, finansinių galimybių ir t.t. Rekomenduojama kuo aktyviau siūlyti visiems Regiono mokyklų bibliotekininkams mokymus, motyvuoti juose dalyvauti, bendradarbiauti su mokyklų vadovais dėl kvalifikacijos kėlimo galimybių.
9. Įvardintos pagrindinės patogiausios mokymų formos: paskaitos rajono/apskritis viešojoje bibliotekoje bei mokymasis nuotoliniu būdu, patogiu sau laiku. Rekomenduojama atsižvelgti į respondentų atsakymus ir rengti ne tik paskaitų ciklus rajonų centruose, bet ir didesnę dėmesį skirti nuotolinių kursų rengimui.

Apklausoos pavyzdys

Laba diena,

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka vykdo apklausą, kurios tikslas – išsiaiškinti mokyklos bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo poreikius. Jūsų atsakymai labai svarbūs siekiant suformuoti poreikius atitinkančias mokymų temas ir būdus. Labai prašome Jūsų aktyvaus ir nuoširdaus dalyvavimo atsakant į anketos klausimus.

1. Prašome pažymėti skalėje nuo 1 iki 5 pagal tai, kaip labai sutinkate su pateiktais teiginiais (1 – visiškai nesutinku, 5 – visiškai sutinku):

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Gebu tinkamai komplektuoti ir organizuoti dokumentų fondą	1	2	3	4	5
Gebu nustatyti dokumento tipą: pirminis, antrinis, elektroninis, tradicinis ir kt.	1	2	3	4	5
Moku atlikti dokumentų apskaitą ir nurašymą	1	2	3	4	5
Gebu vykdyti leidinių užsakymus ir dokumentuoti jų apskaitą	1	2	3	4	5
Gebu sukurti dokumento bibliografinį aprašą	1	2	3	4	5
Gebu sisteminti dokumentus: nustatyti indeksus, šifrus.	1	2	3	4	5
Gebu vykdyti dokumentų fondo patikrinimus, inventorizaciją	1	2	3	4	5
Žinau, kaip elgtis dokumento praradimo (vagystės, sugadinimo, nusidėvėjimo) atveju	1	2	3	4	5
Esu susipažinęs su bibliotekos procesus reglamentuojančiais standartais ir teisės aktais	1	2	3	4	5
Išmanau bibliotekos veiklos nuostatus	1	2	3	4	5
Gebu kaupti ir apibendrinti bibliotekos statistinius duomenis	1	2	3	4	5
Žinau, kur ieškoti metodinės pagalbos ir konsultacijų profesiniais klausimais	1	2	3	4	5
Gebu planuoti, rengti ir vykdyti projektus	1	2	3	4	5
Turiu pakankamai žinių, kaip organizuoti edukacinius užsiėmimus mokyklos mokiniams	1	2	3	4	5
Gebu organizuoti parodas mokykloje	1	2	3	4	5
Išmanau renginių organizavimo procesą ir ypatumus	1	2	3	4	5
Gebu naudotis elektroniniais informacijos ištekliais	1	2	3	4	5
Gebu naudotis duomenų bazėmis	1	2	3	4	5
Turiu pakankamai įgūdžių, kaip naudotis kompiuteriu ir jo programomis	1	2	3	4	5

Žinau, kaip padėti lankytojui surasti informaciją internete ir kokius išteklius rekomenduoti mokiniams ir mokytojams	1	2	3	4	5
Gebu patarti mokiniams ir mokytojams dėl informacijos atrankos	1	2	3	4	5
Gebu konsultuoti lankytojus dėl teisingo informacijos naudojimo (citavimo, plagiatu ir pan.)	1	2	3	4	5
Gebu ramiai išspręsti konfliktines situacijas, bendrauti su sunkaus elgesio mokiniais/mokytojais	1	2	3	4	5

2. Prašome pažymėti skalėje nuo 1 iki 5 pagal tai, kaip labai Jums reiktų patobulinti savo profesines žinias pateiktomis temomis (1 – visiškai nereikalinga ir neaktualu, 5 – labai reikalinga):

	Visiškai nereikalinga ir neaktualu	Nereikalinga	Nėra būtina, tačiau norėčiau sužinoti	Reikalinga	Labai reikalinga
Dokumentų fondo samprata	1	2	3	4	5
Dokumentų komplektavimas ir apskaita	1	2	3	4	5
Dokumentų bibliotekinis tvarkymas	1	2	3	4	5
Elektroniniai informaciniai ištekliai	1	2	3	4	5
Patrauklus fondo išdėstymas	1	2	3	4	5
Dokumentų fondo apsauga	1	2	3	4	5
Bibliotekos veiklos teisiniai pagrindai	1	2	3	4	5
Vartotojų ir paslaugų apskaita	1	2	3	4	5
Projektų inicijavimas ir įgyvendinimas	1	2	3	4	5
Renginių organizavimas bibliotekoje	1	2	3	4	5
Šiuolaikinės mokyklų bibliotekų raidos tendencijos	1	2	3	4	5
Kompiuterinis raštingumas	1	2	3	4	5
Informacinis raštingumas	1	2	3	4	5
Autorių ir gretutinės teisės, intelektinė nuosavybė	1	2	3	4	5
Konfliktinių situacijų valdymas, bendravimo psichologija	1	2	3	4	5
Debesų technologijos	1	2	3	4	5
Bendradarbiavimo galimybės su kitomis institucijomis	1	2	3	4	5

3. Pasiūlykite mokymus ir/arba mokymų temas, apie ką norėtumėte sužinoti daugiau.

.....
.....
.....

4. Prašome pažymėti skalėje nuo 1 iki 5, kaip dažnai bendradarbiaujate su minimais asmenimis ir institucijomis:

	Visiškai nebendrauju	Labai retai	Retai	Dažnai	Labai dažnai
Mokyklos direktorius	1	2	3	4	5
Mokyklos psichologas / socialinis darbuotojas	1	2	3	4	5
Mokyklos mokytojai	1	2	3	4	5
Mokinių tėvai	1	2	3	4	5
Kitų mokyklų bibliotekininkai	1	2	3	4	5
Viešosios bibliotekos	1	2	3	4	5
Akademinės bibliotekos	1	2	3	4	5
Savivaldybė	1	2	3	4	5

5. Kiek bibliotekininkų dirba Jūsų mokyklos bibliotekoje?

- Vienas
- Du
- Daugiau nei du
- Kita

(įrašykite).....

6. Jūsų mokyklos tipas:

- Pradinė mokykla
- Progimnazija
- Gimnazija
- Kito tipo

(įrašykite).....

7. Kiek laiko dirbate bibliotekininku?

.....

8. Ar turite bibliotekinį išsilavinimą?

- Taip, esu baigęs bibliotekininkystės, informacijos mokslų ar panašias studijas.
- Ne, turiu kitos srities išsilavinimą.

9. Ar savo kasdieniame darbe naudojate MOBIS informacinę sistemą?
- Taip, naudoju kasdien
 - Naudoju, bet tik keletui operacijų (išdavimo, fondo tvarkymo ar pan.)
 - Ne, nesinaudoju visai
 - Kita (įrašykite).....
10. Kiek kartų tobulinote savo profesines žinias per 2017 m.?
- Nė karto
 - 1 kartą
 - 2-3 kartus
 - 4-10 kartų
 - Daugiau nei 10 kartų
11. Kiek renginių suorganizavo jūsų biblioteka per praėjusius metus?
- Neorganizavo
 - Organizavo (įrašykite skaičių)
.....
12. Kokia mokymų forma Jums būtų patogiausia (tinka keli atsakymo variantai)?
- Paskaitos rajono/apskritis viešojoje bibliotekoje
 - Vienos dienos išvažiuojamasis seminaras
 - Kelių dienų išvažiuojamasis seminaras
 - Mokymasis nuotoliniu būdu, patogiu sau laiku
 - Mentorystės programa (individualus konsultavimasis profesiniais klausimais su paskirtu daugiau patirties turinčiu bibliotekininku apskrityje)
 - Kita (įrašykite)
.....